

Aan
de gemeenteraad

Gemeentebestuur
Spuiboulevard 300
3311 GR DORDRECHT

T 14078
F (078) 770 8080
www.dordrecht.nl

Datum 18 december 2012
Ons kenmerk SO/914908
Begrotingsprogramma Milieu en duurzaamheid
Betreft RAADSINFORMATIE inzake Stadslandbouw

Contactpersoon
I.M. Odinot
T (078) 770 4613
E i.odinot@dordrecht.nl

Samenvatting

In deze raadsinformatiebrief wordt ingegaan op stadslandbouw, zowel de collectieve moestuinen als de meer grootschalige stadsboerderijen. In deze raadsinformatiebrief wordt toegelicht wat er wordt verstaan onder stadslandbouw en worden de nu lopende initiatieven toegelicht. Daarnaast geeft deze raadsinformatiebrief aan op welke manier de gemeente inwoners en andere partijen wil stimuleren om met initiatieven te komen voor stadslandbouw.

1. Wat is de aanleiding?

In een brief aan de gemeenteraad heeft het Platform Duurzaamheid aandacht gevraagd voor stadslandbouw in Dordrecht. De raad heeft het college verzocht de brief te behandelen. Het platform verzoekt daarin om een locatie voor stadslandbouw aan te wijzen in de Nieuwe Dordtse Biesbosch. Ook wil zij graag met de gemeente en landbouwers inventariseren wat de landbouwers voor stadslandbouw kunnen betekenen. Daarnaast stelt het platform het op prijs als de gemeente actief beleid ontwikkelt en meedenkt bij locaties.

In deze raadsinformatiebrief wordt ingegaan op wat er wordt verstaan onder stadslandbouw, welke initiatieven van stadslandbouw er in Dordrecht zijn en welke rol de gemeente daarin wil vervullen.

2. Wat willen we bereiken?

Stadslandbouw kan worden gedefinieerd als de productie van voedsel binnen de stad of langs de randen van de stad. Dit kan zowel commercieel als niet-commercieel zijn. Ook de handel, verwerking en verspreiding van voedsel valt eronder. Kenmerkend is dat deze vorm van landbouw gebruik maakt van producten en diensten uit de stad en vervolgens weer producten en diensten teruglevert aan de stad. De vraag vanuit de stad staat centraal.

Er zijn globaal twee vormen van stadslandbouw te onderscheiden:

1. Collectieve moestuinen
Een gezamenlijke moestuin met een brede maatschappelijke en sociale functie. Telen van groenten en kruiden gebeurt door en is bedoeld voor mensen uit de buurt of wijk.
2. Stadsboerderijen
Stadsboerderijen hebben een landbouwkundige functie. Daarnaast vervult de stadsboerderij (maatschappelijke) nevenfuncties. Bijvoorbeeld de verkoop van streekproducten, zorglandbouw, kinderopvang, recreatie, natuureducatie en natuur- en landschapsbeheer.

Datum 18 december 2012
Ons kenmerk SO/914908

Volkstuinen behoren niet tot stadslandbouw zoals bedoeld in deze raadsinformatiebrief. Het verschil zit voornamelijk in het collectieve karakter. Het zijn collectieve moestuinen waarbij een deel van de opbrengst naar een maatschappelijke partner gaat.

Doelstellingen

Stadslandbouw past goed binnen doelstelling 7 van het portfolioplan duurzaamheid: *het bevorderen van milieubewust gedrag en handelen bij burgers, bedrijven, instellingen en binnen de gemeentelijke organisatie.*

De betekenis van stadslandbouw voor de stad en stedeling is veelzijdig. Voedselproductie wordt gecombineerd met de behoefte aan groen, rust, ruimte en sociale cohesie. Voedselproductie gaat daarmee samen met een verbeterde kwaliteit van de stedelijke leefomgeving. Daarnaast geeft stadslandbouw nog een extra dimensie aan het groen, door het aanbieden van voedsel, zorg, educatie of recreatie.

Stadslandbouw in Dordrecht

Waar is stadslandbouw mogelijk?

Stadslandbouw is in principe mogelijk in de openbare ruimte, op braakliggende terreinen, op gebouwen en in gebouwen. De openbare ruimte en braakliggende terreinen worden als meest kansrijk gezien.

Initiatieven van stadslandbouw in Dordrecht

Op veel locaties in Dordrecht zijn er al initiatieven van Stadslandbouw. In onderstaand overzicht worden de nu lopende initiatieven toegelicht.

Pluk- en proeftuin Leerpark

Op een braakliggend terrein op het Leerpark is in 2011 heeft Stichting Urgenda, samen met het platform duurzaamheid een pluk&proeftuin aangelegd. Doel van de tuin was een levendige ontmoetingsplaats op het Leerpark te creëren. Op braakliggende gronden kunnen tijdelijk stadslandbouw activiteiten plaatsvinden. Omdat de tijdelijkheid meestal minder dan 2 jaar is, betreft het vooral kleine projecten.

Buurtmoestuinen Crabbehof

In 2006 is gestart met buurtmoestuinen op weinig gebruikte grasveldjes in Crabbehof. De buurtmoestuin blijkt een ontmoetingsplaats die veel betekent voor de sociale samenhang in de buurt. Zo is er een oogstfeest georganiseerd voor en door buurtbewoners. Ook de werkgroep Natuur, voeding en gezondheid van het Platform Duurzaamheid is betrokken; in maart jl. hebben zij een kruidenspiraal aangelegd. Deze spiraal kan zowel door de tuinders als door de Stichting Warm Aanbevolen worden gebruikt.

Sterrenburgpark

In het najaar van 2011 kwamen drie bewoners uit Sterrenburg op het idee een moestuinproject te starten, op de locatie van het voormalige schooltuinproject in het Sterrenburgpark. De biologische moestuin is duurzaam, creëert verbondenheid met de natuur door zelf groenten te verbouwen en bevordert ontmoeting tussen buurtbewoners, leerlingen van scholen en cliënten van instellingen. De moestuinen zijn voornamelijk bedoeld voor de bewoners van de wijk Sterrenburg zelf. Niet alleen bewoners zijn betrokken maar ook DWO, Trivire en Jeugdwerk.

Datum 18 december 2012
Ons kenmerk SO/914908

Besarstraat

Er loopt een aanvraag voor een wijkwens voor een buurtmoestuin op het voormalige speeltuinterrein tussen de Besarstraat en Riouwstraat. Dit initiatief bevindt zich in een verkenningfase.

Programma Tuin en Kas

Leerlingen van de school "het Tij" tuinieren een ochtend per week op het NIVON-schiereiland, van "de Kleine Rug".

Van steen naar stadstuin

Op de Krispijnseweg-hoek Brouwersdijk wordt in de tuin van een woonhuis getuiniert voor de eigenaar zelf en bewoners uit de buurt die het nodig hebben.

Tuin en koken

SBO Het Kompas in Wielwijk kookt met groenten en kruiden uit de eigen schoolmoestuin.

No budget Kas Dordrecht

Een individueel initiatief vanuit leden van het platform Duurzaamheid voor tijdelijk groen in een leegstaande tuinbouwkas. De opbrengst is onder andere voor de Voedselbank.

3. Wat gaan we daarvoor doen?

In de brief van het Platform Duurzaamheid wordt gevraagd om stadslandbouw mogelijk te maken in de Nieuwe Dordtse Biesbosch. In de plannen voor de Nieuwe Dordtse Biesbosch is geen ruimte voor stadslandbouw. De contractonderhandelingen zijn al gaande, daarom willen we de onderhandelingen niet onderbreken voor een wijziging van de plannen.

Een andere mogelijkheid voor stadslandbouw aan de stadsranden is de Zuidpolder. Voor de aanpassing van de structuurvisie is een workshop georganiseerd over de stadsranden van Dordrecht. Daarin wordt vooruitgekeken naar Dordrecht 2040. In de workshop is specifiek naar 2 gebieden gekeken: de Dordtwijkzone en de Zuidpolder. In de Zuidpolder is geen bebouwing toegestaan. In de workshop kwam stadslandbouw naar voren als manier om stad en land met elkaar te verbinden. Indien dit idee goed wordt ontvangen door het college zal de stadslandbouw als mogelijkheid voor de Zuidpolder terugkomen in de Structuurvisie.

Inzet vanuit de gemeente

Uitgangspunt is dat burgers en/of organisaties zelf met initiatieven dienen te komen voor stadslandbouw. De gemeente heeft geen aanvullende financiering- of subsidiebudgetten beschikbaar om plannen te realiseren of te ondersteunen. De gemeente wil inwoners en andere partijen wel graag stimuleren om te komen met plannen.

Het platform Duurzaamheid (en dan specifiek de werkgroep natuur, voeding en gezondheid) ondersteunt inwoners in de opstartfase en geeft advies waar nodig. Het platform brengt partijen bij elkaar om hen zo actief mogelijk te (blijven) enthousiasmeren. Het platform heeft gevraagd om locaties aan te wijzen waar stadslandbouw goed mogelijk is, eventueel in samenspraak met andere partijen. De gemeente wil in beginsel geen locaties aanwijzen voor collectieve moestuinen vanwege het lokale karakter. Collectieve moestuinen zijn op buurtniveau, daarom heeft het geen nut om op stedelijk niveau locaties aan te wijzen.

Het is echter niet uitgesloten dat de gemeente voor bepaalde plekken in de stad de Dordtse bevolking/het platform Duurzaamheid concreet zal uitnodigen om met

Datum 18 december 2012
Ons kenmerk SO/914908

plannen voor stadslandbouw te komen. Dit zal dan met name het geval zijn voor locaties die (reeds enige tijd) braak liggen en waarbij het wenselijk is dat hieraan gedurende een langere periode een zinvolle, alternatieve invulling wordt gegeven. Het realiseren van tijdelijke natuur is hier ook een voorbeeld van. Voor het realiseren van stadsboerderijen op een grootschalig niveau willen we een strakkere rol vervullen om consumeren en produceren dicht bij de stad te laten plaatsvinden. De gemeente zal het initiatief nemen om duurzamer consumeren en produceren te stimuleren en met agrariërs daar het gesprek over aangaan.

De verwachting is dat met het niet aanwijzen van locaties voor collectieve moestuinen bewoners of andere partijen niet zal tegenhouden om met initiatieven te komen, de huidige vier initiatieven van een collectieve moestuin kwamen ook vanuit de stad. Bij initiatief vanuit de stad is het draagvlak meestal ook groter. Een dergelijke aanpak past ook bij de open bestuursstijl en rolopvatting van de gemeente. In de praktijk blijkt dat initiatieven binnenkomen als wijkwens. Het idee voor nieuwe initiatieven is dat inwoners of andere partijen zelf met een plan komen. Bewoners kunnen een aanvraag indienen voor een wijkwens wanneer zij een collectieve moestuin willen starten. Onderstaande richtlijnen worden meegegeven aan initiatiefnemers van collectieve moestuinen:

Richtlijnen Collectieve moestuin

Initiatiefnemers komen met een idee voor een collectieve moestuin op een locatie. Daarin wordt ook ingegaan op het draagvlak onder bewoners, een belangrijke voorwaarde. De initiatiefnemers gaan in het plan ook al in op de bodemkwaliteit, de bestemming en de punten onder richtlijn 4. Uiteindelijk wordt de locatie op geschiktheid door de gemeente beoordeeld. Onderstaande richtlijnen worden meegegeven aan de initiatiefnemers.

1. Bodemkwaliteit

Op de bodemkwaliteitskaart worden 3 indelingen gehanteerd: schoon (achtergrondwaarde), wonen en industrie. Op schone grond in Dordrecht is een moestuin goed mogelijk, bij categorie wonen is er extra aandacht nodig en bij categorie industrie is het niet verstandig om op die grond een moestuin te starten.

2. Bestemming beoogde grond.

Wanneer er op het beoogde terrein een agrarische, recreatieve of een groenbestemming rust is de gemeente bereid om een afweging te maken over de wenselijkheid op de betreffende locatie. Op www.dordrecht.nl/ruimtelijkeplannen is de bestemming van terreinen te raadplegen.

3. Contractuele verplichtingen.

De gemeente gaat na of er op het beoogde terrein geen contractuele verplichtingen rusten.

4. Ondertekenen van een gebruikersovereenkomst.

Wanneer de beoogde locatie en het bijbehorende plan van de moestuin goedgekeurd is, wordt er een gebruikersovereenkomst getekend met daarin de spelregels tussen bewoners en Gemeente. Aspecten die in ieder geval terugkomen in de gebruikersovereenkomst zijn:

- een derde van de opbrengst is bestemd voor een door initiatiefnemer uitgekozen maatschappelijke partner. Zoals een voedselbank, Leger des Heils en andere partijen;
- er mogen geen chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt;
- initiatiefnemers dienen te zorgen voor watervoorziening;
- de moestuin is toegankelijk voor alle buurtbewoners. Wanneer de moestuin wordt afgesloten met een hek, worden hier afspraken over gemaakt in de buurt.
- betrokkenheid van een maatschappelijke partner zoals DWO (per 1 januari onderdeel van MEE) is wenselijk, die wanneer nodig deelnemers aan kan spreken op gemaakte afspraken.

Naast deze richtlijnen is er een aantal nadere uitwerkingpunten te benoemen. Allereerst is er vanuit de initiatiefnemers een duidelijk aanspreekpunt nodig. Dat kan bijvoorbeeld door het vormen van een stichting. Een tweede uitwerkingpunt is de maatschappelijke initiatieven en de semicommerciële initiatieven in relatie tot een vergoeding. Een laatste uitwerkingpunt is stadslandbouw op braakliggende gronden of in gebouwen.

Datum 18 december 2012
Ons kenmerk SO/914908

Wanneer commerciële of semicommerciële binnenkomen via de wijkwensen, zal de grond niet met een gebruikersovereenkomst beschikbaar worden gesteld. De grond zal dan worden verhuurd of verkocht.

a. Inspraak en communicatie

Communicatiestrategie

Op de antwoordpagina van de gemeentelijke website komt informatie over stadslandbouw in Dordrecht om initiatiefnemers te informeren wat de spelregels zijn en hoe zij hun wens kunnen indienen. Uitgangspunt in de communicatie is het stimuleren van stadslandbouw, waarbij initiatieven uit de stad zelf komen. De communicatiemiddelen sluiten hier dan ook bij aan en hebben drie doelstellingen:

1. Bestaande initiatieven zichtbaar maken.
2. Inwoners op weg helpen door informatie te geven over de spelregels van stadslandbouw.
3. Informatie over de wijze waarop een aanvraag verloopt, als onderdeel van de totale stroomlijning van duurzaamheidsinitiatieven in de stad.

Communicatie wordt onder de vlag van Dordt Duurzaam ingezet, door onder andere de website, twitter en de nieuwsbrief. Ook wordt samen met platform duurzaamheid een flyer ontwikkeld met een handreiking voor inwoners die aan de slag willen met stadslandbouw.

b. Vervolgtraject besluitvorming

N.v.t.

4. Wat mag het kosten?

Initiatieven voor stadslandbouw waarvoor ondersteuning door de gemeente gewenst is, worden gefinancierd vanuit het reguliere budget voor wijkwensen. De inzet in uren vanuit de gemeente is onderdeel van de reguliere werkzaamheden. Wanneer stadslandbouw een grote inzet vraagt, is er budget nodig en wordt dit aan u voorgelegd.

5. Bij deze raadsinformatiebrief horen de volgende bijlagen:

Geen.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Het college van Burgemeester en Wethouders
de secretaris de burgemeester

M.M. van der Kraan

A.A.M. Brok